

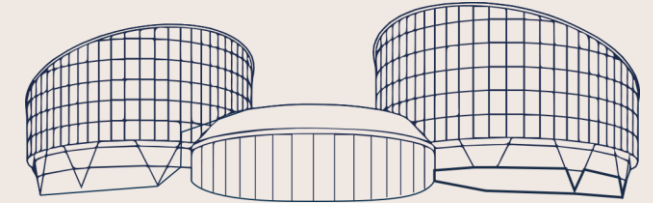
Верховний
Суд

Огляд рішень Європейського суду з прав людини з початку 2025 року

Расім БАБАНЛИ

Перший заступник керівника Апарату Верховного Суду
доктор юридичних наук

Платформа обміну знаннями ЄСПЛ-KS (Knowledge Sharing Platform-ECHR)

European Court of Human Rights
Cour européenne des droits de l'homme

Council of Europe | ECHR-KS | HUDOC

Українська

Головна | Статті | Наскрізні теми | Усі Посібники із судової практики | Усі Ключові теми

ЄСПЛ-KS

ЄСПЛ-KS > Gateway

Вступ

Ласкаво просимо до ЄСПЛ - Платформи обміну знаннями (ЄСПЛ-KS). Її місія полягає в тому, щоб ділитися знаннями про судову практику застосування Конвенції, доповнюючи існуючі інформаційні інструменти, такі як HUDOC.

Платформа ЄСПЛ-KS забезпечується Секретаріатом Суду, і її зміст не є обов'язковим для Суду. Цей посібник допоможе вам орієнтуватися на платформі. Дивіться також курс HELP.

Платформа підтримується спільним проектом «Посилення субсидіарності: підтримка обміну знаннями про ЄСПЛ та діалогу між вищими судами» (Проект "Субсидіарність"), який є співпрацею між Секретаріатом Європейського суду з прав людини та Генеральним Директоратом з прав людини та верховенства права Ради Європи.

Ця сторінка є порталом (Gateway) до платформи, що надає знання про судову практику через конкретну Статтю/Наскрізну тему, а також через матеріали та посилання, що мають більш загальне відношення до судової практики.

Зверніть увагу: Англійська та французька ітерації є єдиними офіційними версіями цієї платформи. Якщо не зазначено інше, за переклади неофіційною мовою несе відповідальність виключно національна установа-партнер, і Суд не несе жодної відповідальності за їхню якість або зміст.

Статті

Art. 1

Art. 2

Art. 3

Art. 4

Art. 5

Art. 6 Civ.

Новини

Напрацювання, що мають значення для судової практики.

Referral of Grande Oriente d'Italia v. Italy to the Grand Chamber

Оновлення судової практики

Відібрані інструменти оновлення судової практики.

- Рішення та ухвали Великої Палати
- Справи на розгляді Великої Палати
- Міждержавні справи на стадії розгляду
- Запити на отримання консультативного висновку за Протоколом № 16

Верховний Суд у взаємодії з Європейським судом з прав людини здійснює переклад українською мовою матеріалів, розміщених на Платформі обміну знаннями ЄСПЛ-KS (Knowledge Sharing Platform-ECHR), а також здійснює переклад нових матеріалів, що розміщуються на цій Платформі.

Рішення за статтею 2 Конвенції (право на життя)

CANNAVACCIUOLO and OTHERS v. Italy (№№ 51567/14 та 3 інших) 30.01.2025

Систематичне, багаторічне, масштабне забруднення у регіоні Кампанія («Земля Вогнів») через незаконне видалення, захоронення або неконтрольоване залишення небезпечних, спеціальних і міських відходів, що часто здійснювалося організованими злочинними угрупованнями.

- Асоціації-заявники не були «безпосередньо постраждалими» від стверджуваних порушень, що впливають із небезпеки для здоров'я внаслідок забруднення, й тому їй не може надаватися статус жертви; зокрема, не було ознак того, що члени, засновники та керівники асоціацій-заявників були настільки вразливими, що не могли самотійно подати заяву.
- Суд встановив достатньо серйозний, справжній, достовірний та неминучий ризик для життя осіб через забруднення.
- Вимога до держави вживати захисні заходи навіть без наукової повноти даних про вплив забруднення для здоров'я.
- Влада не діяла з необхідною ретельністю для захисту життя заявників від екологічної загрози.
- Відсутність у держави системної, координованої, структурованої реакції на проблему.
- Суд застосував процедуру пілотного рішення та зобов'язав Державу розробити комплексну стратегію вирішення проблеми «Terra dei Fuochi», створити незалежний моніторинговий механізм і забезпечити громадську платформу для інформування.

Висновок: порушення статті 2 Конвенції.

Рішення за статтею 6 Конвенції (право на справедливий суд)

SEVERIN v. Romania (№ 20440/18) 08.10.2024

Справедливість кримінального провадження щодо члена Європейського парламенту за звинуваченням у корупції після розслідування, проведеного двома журналістами під прикриттям; використання записів, зроблених журналістами, та їхня участь у провадженні як свідків у режимі відеоконференції.

- Заявник в ЄСПЛ стверджував, зокрема, що журналісти діяли як *agents provocateurs*.
- ЄСПЛ зазначив, що в цій справі два журналісти Sunday Times діяли як приватні особи і немає доказів участі держави в їх журналістському розслідуванні. ЄСПЛ нагадав, що скарга на провокацію з боку приватної особи, яка не діяла за вказівкою або під контролем влади, повинна розглядатися з точки зору загальних правил доказування, а не з точки зору провокації.
- Щодо скарги заявника на використання записів журналістів ЄСПЛ, зокрема, вказав, що використання записів, подібних журналістським, на той час було дозволено національним законодавством; національний суд належним чином розглянув аргументи заявника про незаконність використання доказів; заявник та його захисники мали доступ до всіх записів й, зокрема, можливість висловлювати заперечення проти них.
- Журналістські записи не були вирішальним фактором у засудженні заявника, адже в матеріалах справи були інші докази, а британські журналісти свідчили й румунській владі.

Висновок: немає порушення пункту 1 та підпункту
«d» пункту 3 статті 6 Конвенції.

SEVERIN v. Romania (№ 20440/18) 08.10.2024

Справедливість кримінального провадження щодо члена Європейського парламенту за звинуваченням у корупції після розслідування, проведеного двома журналістами під прикриттям; використання записів, зроблених журналістами, та їхня участь у провадженні як свідків у режимі відеоконференції.

- Що стосується допиту журналістів в режимі відеоконференції ЄСПЛ зауважив, що судді суду касаційної інстанції мали змогу заслухати свідків в режимі реального часу; адвокати заявника також мали змогу їх допитати.
- ЄСПЛ вважав, що використання відеоконференції для отримання свідчень, яке саме по собі не суперечить Конвенції, мало законну мету належного відправлення правосуддя у цій справі, і що спосіб, у який вона була реалізована, був сумісний з вимогами, що регулюють повагу до права на захист, як це передбачено статтею 6 Конвенції.
- Власне кримінальне провадження в цілому забезпечило достатні гарантії реалізації заявником свого права на захист.

Висновок: немає порушення пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції.

CAVCA v. the Republic of Moldova (№ 21766/22) 09.01.2025

Державного службовця Інспекції охорони навколишнього середовища було звільнено після того, як він, як стверджується, був спровокований агентом держави під прикриттям прийняти хабар у рамках перевірки професійної доброчесності.

- Перевірка особи на професійну доброчесність сама по собі не вважається провокацією та не є несумісною з вимогами пункту 1 статті 6 Конвенції.
- Гарантії справедливого судового розгляду, розроблені у практиці Суду щодо провокації в контексті кримінального провадження, є застосовними, з певними коригуваннями, і до цивільного провадження.
- Такі гарантії мають включати право зацікавленої сторони оскаржити результати перевірки до суду, а суди мають обов'язок належним чином розглянути пред'явлені аргументи, зокрема будь-які заперечення щодо провокації, адже докази, отримані в результаті такої перевірки, можуть бути вирішальними для дисциплінарного провадження.
- Необхідність чітких процесуальних гарантій під час планування, проведення та оцінювання такої перевірки.
- Нездатність національних судів належним чином розглянути обґрунтовану заяву заявника про провокацію та дотриматися принципів змагальності й рівності сторін.

Висновок: порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

GORŠE v. Slovenia (№ 47186/21) 06.03.2025

Затвердження суддею до початку розгляду справи щодо заявника двох угод від співобвинувачених про визнання винуватості та надання правової оцінки діям заявника до визнання його винним у вчиненні кримінального правопорушення.

- Сам по собі факт того, що суддя ухвалював попередні рішення щодо того самого правопорушення, не є достатньою підставою для сумнівів у його безсторонності. Так само участь судді у розгляді подібних, але не пов'язаних справ, або судовий розгляд стосовно співобвинуваченого в окремому провадженні не породжує автоматично сумнівів у безсторонності судді під час розгляду наступної справи.
- Питання щодо безсторонності судді виникає тоді, коли у попередньому рішенні вже міститься детальна оцінка ролі особи, обвинуваченої у злочині, який був вчинений кількома особами, але яка ще не була судимою. Особливо це стосується випадків, коли у попередньому рішенні надається конкретна правова кваліфікація участі заявника або чітко визначається, що він виконав усі елементи складу злочину.

Висновок: порушення пунктів 1 та 2 статті 6 Конвенції.

GORŠE v. Slovenia (№ [47186/21](#)) 06.03.2025

Затвердження суддею до початку розгляду справи щодо заявника двох угод від співобвинувачених про визнання винуватості та надання правової оцінки діям заявника до визнання його винним у вчиненні кримінального правопорушення.

Судові рішення, якими було затверджено угоди про визнання вини співобвинувачених, містили детальний фактичний опис злочинних дій, які приписувалися заявникові, і в резолютивній частині називали його «виконавцем» злочину зловживання службовим становищем, й власне не було вжито недостатньо заходів, щоб уникнути враження, що заявника суд вже визнав винним.

Висновок: порушення пунктів 1 та 2 статті 6 Конвенції.

Рішення за статтею 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя)

TOTH AND CRIȘAN v. Romania (№ 45340/19) 25.02.2025

Відхилення позову працівників поліції про дифамацію, поданого проти приватної особи за її публікацію у Facebook, що містила ім'я одного з поліцейських та їхнє фото, зроблене на вулиці під час виконання службових обов'язків.

- Заявники-поліцейські не можуть користуватися таким самим захистом свого права на повагу до приватного життя, що й звичайні особи, оскільки вони є суб'єктами ширших меж допустимої критики.
- Публікація фотографії заявників та імені одного з них не могла вплинути на них, оскільки вони були публічними особами, а фотографія не зображала їх у принизливому чи непристойному вигляді.
- Авторка допису не могла нести відповідальність за потенційні наслідки коментарів третіх осіб, деякі з яких були непристойними або клепницькими.

Висновок: немає порушення статті 8 Конвенції.

SAHINER v. Austria (№ 21669/21) 03.06.2025

Заявниці було відмовлено у запиті про зміну імені, що було надане їй при народженні, на те, яке вона неофіційно використовувала і з яким себе ототожнювала – «Лемілія». Обране нею ім'я не було «загальновживаним» в Австрії, як того вимагало національне законодавство.

- Держави мають широку свободу розсуду в регулюванні зміни імен. Вимога про те, щоб ім'я було загальновживаним, слугує суспільним інтересам, тобто збереженню самобутньої національної практики іменування в юрисдикції, що не дозволяє реєстрацію вільно вигаданих імен.
- Відмова держави у дозволі змінити ім'я в принципі не є втручанням у право на приватне життя за статтею 8 Конвенції, й не існує позитивного зобов'язання держав дозволити особі змінити ім'я, проте варто урахувати конкретні обставини справи.
- Імена зберігають вирішальну роль в ідентифікації особи.
- У контексті обставин цієї справи у державних органів не виникло позитивного обов'язку зареєструвати ім'я, яке не відповідало національному законодавству та практиці застосування імен в Австрії.
- Міркування суспільного інтересу, на які послався Уряд, переважили інтереси заявниці, і тому в цій справі було досягнуто справедливого балансу.

Висновок: немає порушення статті 8 Конвенції.

Рішення за статтею 10 Конвенції (свобода вираження поглядів)

LUDES and OTHERS v. France (№№ 40899/22 та 2 інших) 03.07.2025

Засудження екологічних активістів, які прагнули привернути увагу до бездіяльності держави в боротьбі зі зміною клімату, та призначення їм штрафів за зняття офіційних портретів Президента Франції з мерій та відмову їх повернути не порушило їхню свободу вираження поглядів.

- Апеляційні суди ретельно оцінили пропорційність втручання у право заявників, передбачене статтею 10 Конвенції, та ґрунтували свої рішення на факті крадіжки портретів Президента Франції групою осіб і на відмові їх повернути, а також на шкоді, що була завдана майну «в публічному місці, яке має символічне значення».
- Національні суди вказали, що дії обвинувачених були вчинені в рамках активістської діяльності і можуть розглядатися як «вираження поглядів» у значенні статті 10 Конвенції, й не вважали вироки непропорційними, з огляду, по-перше, на символічне значення портрета Президента та відмову заявників повернути його до задоволення їхніх вимог, а по-друге, на обставину, що крадіжка була вчинена спільно.

Висновок: немає порушення статті 10 Конвенції.

LUDES and OTHERS v. France (№№ 40899/22 та 2 інших) 03.07.2025

Засудження екологічних активістів, які прагнули привернути увагу до бездіяльності держави в боротьбі зі зміною клімату, та призначення їм штрафів за зняття офіційних портретів Президента Франції з мерій та відмову їх повернути.

- ЄСПЛ дійшов висновку, що національні суди провели перегляд шляхом аналізу всіх елементів, що мають значення для контексту, в якому відбулися спірні дії, а також мотивів заявників.
- Враховуючи невеликий розмір штрафів та те, що їх виконання було призупинено, ЄСПЛ дійшов висновку, що покарання заявників, яке було одним з найм'якіших з можливих, не було неспівмірним із законною метою, що переслідувалася.

Висновок: немає порушення статті 10 Конвенції.

Рішення Великої Палати ЄСПЛ у справі «Україна та Нідерланди проти Росії» 09.07.2025

Ukraine and the Netherlands v. Russia №№ 8019/16, 43800/14, 28525/20 та 11055/22 (ВП) 09.07.2025

Дві заяви були подані Україною в 2014 році та стосувалися тверджень про систематичні порушення прав людини РФ в контексті конфлікту на сході України за участі проросійських сепаратистів з весни 2014 року, включаючи стверджуване викрадення трьох груп дітей та їх тимчасове вивезення до РФ.

Одна заява була подана Нідерландами у 2020 році та стосувалася збиття рейсу МН17 над окупованою РФ територією України в липні 2014 року, що призвело до загибелі всіх, хто перебував на борту, переважно громадян Нідерландів.

Остання заява була подана Україною в 2022 році та стосувалася тверджень про систематичні порушення прав людини РФ в контексті її повномасштабного вторгнення в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року.

Велика Палата Суду одноголосно визнала, що з боку РФ були системні порушення статей 2 / 3 / 4 § 2 / 5 / 8 / 9 / 10 / 11 / 13 / 14 Конвенції та статей 1 та 2 Першого протоколу до Конвенції.

- рф мала юрисдикцію на територіях України, які вона окупувала, і є відповідальною за дії та бездіяльність російських військових та сепаратистських утворень на сході України.
- Значний обсяг доказів продемонстрував існування масових взаємопов'язаних практик явно протиправної поведінки агентів російської держави (російських збройних сил та інших органів влади, окупаційних адміністрацій, сепаратистських збройних груп та утворень) по всій території України.
- Суд встановив системний (систематичний) характер порушень з боку рф – невідбіркові військові атаки; позасудові страти цивільних осіб та українських військовослужбовців, які припинили участь у воєнних діях (hors de combat); катування, включаючи застосування зґвалтування як методу ведення війни, та нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження; примусову працю; незаконне та свавільне затримання цивільних осіб; необґрунтоване переміщення та вивезення цивільних осіб, а також їх перевірки, що супроводжувалися принизливими та жорстокими заходами (так звані “фільтраційні” заходи); залякування, утиски та переслідування всіх релігійних груп, за винятком прибічників Української Православної Церкви Московського патріархату; залякування та насильство щодо журналістів, блокування мовлення українських та іноземних ЗМІ, а також прийняття нових “законів”, що забороняють та встановлюють покарання за поширення інформації на підтримку України; силові розгони російськими військовими мирних протестів в окупованих населених пунктах; руйнування, розкрадання та вилучення без відшкодування приватної власності; придушення української мови в школах та індоктринацію українських школярів; вивезення до Росії та, у багатьох випадках, усиновлення там українських дітей; дискримінацію за ознаками політичних переконань та національного походження.

Щодо збиття рейсу МН17 :

- рф не вжила жодних заходів для забезпечення точної перевірки цілі ракети чи для збереження життя тих, хто перебував на борту, демонструючи зневажливе ставлення до цивільних осіб, які перебували під загрозою внаслідок її ворожих дій.
- **Незабезпечення з боку рф ефективного розслідування катастрофи** чи співпраці зі спільною слідчою групою з розслідування катастрофи МН17, з оприлюдненням хибної чи сфабрикованої інформації та обранням тактики перешкоджання спробам з'ясувати причину та обставини катастрофи.
- Через відмову рф вжити заходів для гарантування безпеки на місці катастрофи знадобилося 8 місяців для завершення процесу пошуку та евакуації тіл загиблих, що призвело до **глибоких страждань їхніх рідних; у двох випадках тіла так і не знайшли.**
- **Тривале заперечення причетності до катастрофи та відсутність ефективного розслідування з боку рф** лише посилили страждання родичів, які Суд визнав настільки серйозними, що вони становили **нелюдське поводження.**

Велика Палата ЄСПЛ одноголосно ухвалила:

- рф **не виконала свої зобов'язання за статтею 38 Конвенції** (зобов'язання створювати необхідні для розгляду справи умови).
- Суд **відклав питання про справедливу сатисфакцію** й відокремив заяву № 28525/20 (збиття рейсу MH17) від інших трьох для окремого розгляду.
- рф повинна **негайно звільнити всіх, кого було позбавлено свободи до 16 вересня 2022 року** на окупованій території та хто досі утримується російськими органами влади.
- рф повинна **негайно забезпечити співпрацю** у створенні міжнародного та незалежного механізму **для ідентифікації всіх дітей, вивезених з України до рф чи підконтрольної рф території до 16 вересня 2022 року**, відновлення контакту між дітьми та їх сім'ями чи законними опікунами та забезпечення їх остаточного возз'єднання.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!